

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิธีการสอนพุทธธรรมแบบวัชรยานของ เชอเกียม ตรุงปะ rin โปเซ” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาวิธีการสอนพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า ๒) เพื่อศึกษาวิธีการสอนพุทธธรรมของ เชอเกียม ตรุงปะ rin โปเซ โดยเป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) จากคัมภีร์พระไตรปิฎกและทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง มีอรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา มีผลสรุปดังนี้

๕.๑.๑ วิธีการสอนพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า

ผลการศึกษาพบว่า พุทธวิธีในการสอนพุทธธรรมของพระพุทธเจ้ามาจากปัญญาญาณของพระพุทธองค์ดังจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าเมื่อจะทรงสอนใครแต่ละครั้ง พระองค์ก็ทรงอาศัยองค์ประกอบหลายๆ อย่างในการสอนบุคคลระดับต่างๆ ที่มีพื้นฐานความรู้ สติปัญญาที่แตกต่างกัน พระองค์ได้ประยุกต์คำสอนแต่ละลักษณะให้มีความเหมาะสมเป็นการสอนที่แสดงถึงพุทธลีลาของพระองค์ ที่สำคัญการสอนในลักษณะนี้ของพระองค์ เป็นการนำเนื้อหาที่มีอยู่มาทำการตีความ โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น แล้วนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้อง วิธีการสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้าในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายตามลักษณะหัวข้อที่พระธรรมปิฎกกล่าวไว้ในหนังสือชื่อว่าพุทธวิธีการสอน เพื่อง่ายต่อการจัดลำดับขั้นตอนการทำความเข้าใจ ซึ่งการสอนธรรมะของพระพุทธเจ้ามีวิธีการที่หลากหลาย พระองค์จะทรงพิจารณาจากบุคคลที่กำลังรับฟัง ถ้าบุคคลมีระดับสติปัญญาน้อย ก็ทรงสอนธรรมะอีกรูปแบบหนึ่งผู้ที่มีปัญญามากก็จะใช้อีกรูปแบบหนึ่งแต่ถึงจะมีวิธีการสอนที่หลากหลายอย่างไรเมื่อจัดเข้าอยู่ในประเภทแล้วจำแนกวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าได้ ๔ ประเภทคือ (๑) แบบสากัจฉาหรือสนทนา (๒) แบบบรรยาย (๓) แบบตอบปัญหา (๔) แบบวางกฎข้อบังคับเป็นต้น ดังนั้นวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในครั้งพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีตประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคล รोजังหะหรือโอกาส การสอนของพระพุทธเจ้าในแต่ละครั้ง จะมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่า เป็นลีลาการสอน ๔

รูปแบบ คือ สันตัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลประกอบให้ชัดเจน จนผู้ฟังเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริงในสิ่งที่สอน สมาทปนา คือชวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ ส่วนสัมปหังสนาคือ เร้าใจให้อาจหาญแก่งกล้า หมายถึงปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะ และ สมุตเตชนา คือการปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง หมายถึง บำรุงจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าไม่ว่าจะแสดงที่ใดและแก่ใครย่อมมีจุดหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาพของสิ่งทั้งหลายตายความป็นจริง และมีทัศนคติและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้องในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๕.๑.๒ วิธีการสอนพุทธธรรมของ เชอเกียม ตรุงปะ rinโปเช

ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนพุทธธรรมของ เชอเกียม ตรุงปะ rinโปเชเป็นนักปฏิรูปเผยแผ่พุทธศาสนาโดยแท้ท่านมีวิธีการสอนพุทธเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม ดังจะเห็นได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตะวันตก เมื่อเริ่มเข้าสู่ยุคทองของระบบการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ ความรู้ที่มาจากศาสนาได้เริ่มท้าทายต่อการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ใดๆ ที่ขัดแย้งกับนักวิทยาศาสตร์ค้นพบ ความรู้นั้นก็ด้อยค่าลงไปมาก และแทบจะเป็นเหตุผลที่หักล้างคำสอนทั้งหมดของศาสนานั้นๆ แต่กับพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นศาสนาหนึ่งที่ไม่ถูกวิทยาศาสตร์หักล้างได้ เพราะองค์ความรู้ที่ได้มาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์กลับมาสนับสนุนองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาซึ่งเท่ากับการเน้นย้ำถึงความถูกต้องขององค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ชาวตะวันตกกับพุทธธรรม ได้เริ่มมีความสัมพันธ์ในเชิงด้านการพัฒนาปัญญาชาวตะวันตกสนใจในพระพุทธศาสนาไม่ใช่แค่ความศรัทธาแต่ด้วยความใฝ่รู้อยากเข้าใจด้วยปัญญา

เชอเกียม ตรุงปะไม่เคยมีความคิดที่อยากจะให้บรรดาลูกศิษย์ของท่านเปลี่ยนวิถีชีวิตมาเป็นคนที่เบต ตรุงปะเชื่อว่าเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่มาสู่โลกตะวันตกเราก็ควรประยุกต์พุทธศาสนาให้เป็นพุทธศาสนาแบบตะวันตก ดังนั้น ท่านจึงทุ่มเทตนเองอยู่ในโลกตะวันตก ดังที่ท่านเคยกล่าวไว้ว่า การเป็นชาวพุทธนั้นหาใช่การพยายามใช้ชีวิตดังที่ตนมุ่งหวังไม่ แต่ทว่าคือการเพียรพยายามที่จะเป็นอย่างที่เป็นอยู่ จะเห็นได้ว่าเชอเกียม ตรุงปะ ได้เน้นให้เราได้รู้จักตัวตนที่แท้จริงของเรา ว่าเราเป็นใคร มาจากไหน และกำลังทำอะไรอยู่ตอนนี้ ทั้งนี้เชอเกียม ตรุงปะ เป็นตุลกูและวัชรจารยในรูปแบบใหม่ดังจะเห็นได้ว่าวิธีการสอนพุทธธรรมและการตีความพุทธธรรมจึงดูค่อนข้างที่จะแปลกและแหวกแนวไปจากจารีตเดิมมาก โดยทั้งนี้อาจเป็นเพราะท่านได้รับการศึกษาแบบตะวันตกในครั้งที่เคยศึกษาที่ มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ท่านจึงมีแนวคิดว่าการทำงานทั้งรูปแบบภายนอกที่เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาออกไป แต่ในขณะเดียวกันสิ่งที่ท่านไม่เคยละทิ้งเลยนั่นก็คือ จักรธรรม กล่าวได้ว่าเชอเกียม ตรุงปะเป็นธรรมาจารย์ที่รักษาจารีตดั้งเดิมไว้มากที่สุดในบรรดาครู

ทิเบต ส่วนคำว่า จาริต ในที่นี้คือ หลักธรรมคำสอนดั้งเดิม ไม่ได้หมายความว่า การใส่ชุดพิธีกรรม การบรรเลงเพลงทางศาสนา แต่มันหมายถึง ความมั่นคงซื่อสัตย์ต่อคำสั่งสอนที่ได้รับมา การที่เซอเกียม ตรุงปะ ได้เป็นผู้ที่หว่านเมล็ดแห่งพุทธะบนผืนแผ่นดินตะวันตกโดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ด้วยวิธีการพุทธธรรมที่เน้นประสบการณ์โดยตรงและเทคนิคการสอนพุทธธรรมที่ร่วมสมัยอย่างเช่น แนวคิดเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย,สมาธิภาวนา,วิสัยทัศน์ทางสังคม,การสอนพุทธธรรมในรูปแบบของศิลปิน เป็นต้น แต่การที่จะวิเคราะห์ว่าเซอเกียม ตรุงปะ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาให้เข้ากับสังคมตะวันตกนั้น เป็นข้อสรุปที่ผิวเผินเกินไป เพราะแท้จริงแล้วตรุงปะกล่าวเสมอว่า เราไม่สามารถเปลี่ยนให้คนอเมริกันให้หันมานับถือศาสนาพุทธได้ด้วยการเปลี่ยนพุทธศาสนาเพื่อสนองตัณหาของคนอเมริกันเราไม่สามารถทำทุกอย่างให้เป็นสมัยใหม่ได้ เราจะต้องดำรงรักษาสัจธรรมแบบโบราณไว้ นั่นคือสิ่งสำคัญยิ่ง ดังนั้น เซอเกียม ตรุงปะไม่ได้ประยุกต์ศาสนาให้เข้ากับสังคมตะวันตก แต่สิ่งที่ท่านทำคือคิดวิธีการสอนแบบใหม่ที่มุ่งตรงถึงหัวใจขององค์ธรรมที่แท้จริง จึงก่อให้เกิดวิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่ขึ้นในโลกตะวันตก เซอเกียม ตรุงปะใช้หลักวิธีการสอนพุทธที่คล้ายกับพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาลเช่น การใช้อุปกรณ์การสอน, การทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดู,การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่, การรู้จักจังหวะและโอกาส, ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการสอน เป็นต้น คำสอนเซอเกียม ตรุงปะมีความปราดเปรื่องอย่างยิ่งในการใช้สื่อต่างๆ ในการสอนธรรม ตรุงปะได้แสดงให้เห็นว่า จิตที่ตื่นรู้สามารถนำมาใช้งานได้หลายสถาน ผ่านงานศิลปะหลากหลายรูปแบบ เช่น เดียวแ่งมุมและรายละเอียดต่างๆ ในชีวิตประจำวันของเรา แนวทางในการสอนธรรมของตรุงปะได้ทำให้คนทุกประเภททุกระดับสามารถนำพุทธธรรมไปใช้กับชีวิตของตน และยังเป็นสัญลักษณ์แห่งคำสอนของวัชรยานอันแสดงถึงการเข้าร่วมอย่างเต็มเปี่ยมกับทุกสิ่งทุกอย่างในโลกของตน

กล่าวได้ว่าในผลงานของ เซอเกียม ตรุงปะ ที่ได้นำเสนอออกมานั้นไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นเพียงสัจธรรมที่ตั้งไว้บนหิ้งบูชาเพื่อให้เรากราบไหว้และเชื่อถือกันมา ซึ่งท่านได้แสดงให้เห็นแล้วโดยการละทิ้งเครื่องแบบของนักบวช เพราะสิ่งนั้นคือเครื่องกีดขวางที่ขวางกั้นท่านกับชาวตะวันตกซึ่งท่านเห็นว่ามันเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงธรรมยิ่งกว่าจะช่วยให้เข้าใจ ท่านต้องการให้สัมผัสกับความเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา คือการที่เราต้องทำความรู้แจ้งในสัจธรรมด้วยตัวของเราเอง เพราะพุทธธรรมของท่าน คือ ธรรมะไม่ได้เป็นเรื่องของสถานะและมันไม่ได้เกี่ยวกับว่าต้องผ่านการปฏิบัติมานาน้อยเพียงใด หรือจิตใจสงบมากแค่ไหน และมันไม่ได้เกี่ยวกับการมีวิถีชีวิตเหมือนนักบวชที่ทำให้รู้สึกปลอดภัย หรือสบายใจกับการได้ยินว่าเป็น ชาวพุทธ"หรือ สนใจในธรรมะ แต่มันสำคัญที่ว่าเราจะนำคำสอนของพุทธศาสนามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้มากน้อยเพียงไร งานของ เซอเกียม ตรุงปะ ส่วนใหญ่จะเป็นการบันทึกจากการแสดงธรรมในที่ต่างๆและท่านยังมีวิธีการแสดงธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างจากครูท่านอื่นอย่างเห็นได้ชัด สิ่งสำคัญของท่านคือเน้นความเรียบง่ายและความใกล้ชิดที่ท่านมีต่อศิษย์เป็นสิ่งที่น่าประทับใจ จึงทำให้ผู้คนต่าง

สัมผัสได้ถึงความอบอุ่นเมตตาที่ท่านแผ่ออกมาจากใจจริง จึงทำให้ท่านประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พุทธศาสนาในดินแดนตะวันตก

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษารูปแบบและวิธีการสอนพุทธธรรมของเชอเกียม ตรุงปะรินโปเช ผู้วิจัยได้พบว่า มีหัวข้อที่น่าสนใจ ดังนี้

๑. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการสอนพุทธธรรมของเชอเกียม ตรุงปะ รินโปเช กับนักเผยแผ่ท่านอื่นๆ ในปัจจุบัน

๒. ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมของเชอเกียม ตรุงปะ รินโปเชนำมาใช้ในการบริหาร ศึกษาที่ท่านได้วางรากฐานในสถาบันนาโรปะมาประยุกต์ใช้ในปรัชญาการศึกษาของไทย

๓. การศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนพุทธธรรมแบบไร้รูปแบบกรณีศึกษา พระอรหันต์จีกงกับ เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเช